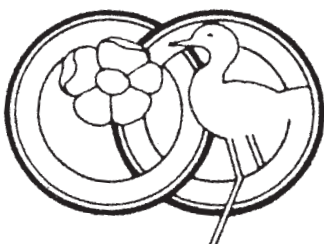
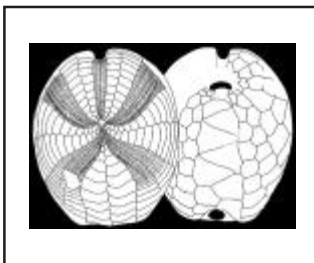

OBSERVATIE

contactorgaan

LANDSCHAPSVERENIGING "DE KRINGLOOP"

Jaargang **32**

No. 5

- Bestuur:** Voorzitter: **J. Hermans**, Hertestraat 21,
6067 ER Linne, tel. 0475 - 462440
- Secretaris: **J. van der Vorst**, Weerdweg 11,
6067 BN Linne, tel. 0475 - 462993
secretariaat@dekringlooplinne.nl
- Penningmeester: **L. Baars**, Onderste Boord 1,
6067 AE Linne, tel. 0475 - 464140
- Leden: **J. Hannen**, Marktstraat 1,
6049 BA Herten, tel. 0475-334807
Mevr. A. Homburg, Burton Jostweg 7,
6041 PG Roermond, tel. 0475 - 531002
L. Hulsbosch, Op het Kuilken 12,
6067 AK Linne, tel. 0475-463239.
K. Welters, Suikerdoossingel 44,
6051 HR Maasbracht, tel. 0475 - 462345
- Website:** www.dekringlooplinne.nl
- Redactie:** **J. Hermans**, Hertestraat 21, 6067 ER Linne, tel. 0475 - 462440
J. Hannen, Marktstraat 1, 6049 BA Herten,
tel. 0475 - 334807
Mevr. A. Homburg, Burton Jostweg 7, 6041 PG Roermond,
tel. 0475 - 531002
redactie@dekringlooplinne.nl
- Redactieadres:** Hertestraat 21, 6067 ER Linne, Marktstraat 1, 6049 BA Herten
of Burton Jostweg 7, 6041 PG Roermond
- Copy inleveren:** Observatie verschijnt zes keer per jaar: in januari, maart, mei,
augustus, september en november.
Inleveren copy respectievelijk vóór of in de laatste week
voorafgaande aan de maand, waarin Observatie verschijnt op
één van de redactie-adressen.
- Abonnement/
lidmaatschap** Lidmaatschap (incl. abonnement jan. t/m dec.)
minimaal • 10,00 per jaar.
Over te maken op ons rekeningnr. 12.93.03.763, Rabobank
Linne (giro bank 104.90.27) of op giro 470.97.59 ten name van
penningmeester L. Baars.
Het lidmaatschap wordt stilzwijgend verlengd, tenzij dit
schriftelijk bij de secretaris of penningmeester wordt opgezegd
vóór 1 december.
- Drukwerk:** Drukkerij CREEMERS, St. Odiliënberg
- Omslag:** Het Hoosden

Landschapsvereniging DE KRINGLOOP

Hertestraat 21, 6067 ER Linne.

De Kringloop stelt zich ten doel tezamen het landschap te verkennen in al zijn facetten en zodoende liefde te kweken voor natuur en heem.

De vereniging tracht haar doel te bereiken door:

- het bestuderen van flora, fauna, milieu, cultuurgeschiedenis en heem;
- het verschaffen en verzamelen van informatie over flora, fauna, milieu, cultuurgeschiedenis en heem, onder andere door het organiseren van excursies, lezingen en tentoonstellingen;
- het beheren en exploiteren van een ruimte voor het realiseren van de taken, die voortvloeien uit de doelstelling;
- het beïnvloeden van het overheidsbeleid in de richting van behoud, herstel en bescherming van heemkundige, cultuurhistorische, landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarden en het milieu;
- het bijeenbrengen van gelden nodig ter bereiking van het doel en het publiceren van de bevindingen van de Kringloop;
- het samenwerken met qua doelstelling gelijkgerichte groepen, instellingen en instanties.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de ondertekende stukken en artikelen.

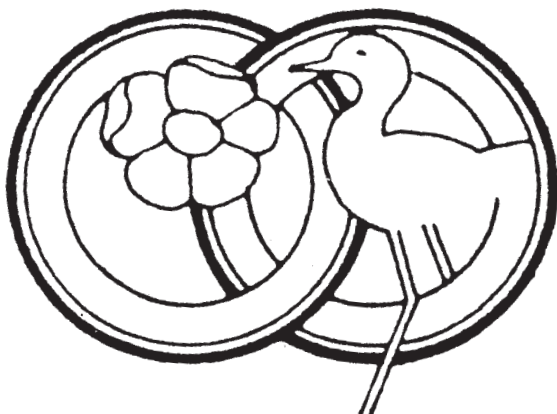
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotografie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de betrokken auteur(s).

OBSERVATIE

tweemaandelijks contactorgaan van

Jaargang 32 (2005), no 5

In dit nummer:

- Terug naar de schoolbanken, deel 2: mossen
door L. Koster..... 2

- Groeve 't Rooth
door L. Koster..... 8

- Excursie naar de Swalm op zondag 25 september
door J. Hermans..... 16

- Herfstexcursie naar Beylshof op zondag 30 oktober
door J. Hannen 18

TERUG NAAR DE SCHOOLBANKEN ... (2)

door Leo Koster

Op 12-11-2004 bevolken 23 personen het klaslokaal van de basisschool de Triangel. Op elke schoolbank staat een plastic doosje met daarin; loep, schuifmaat, lepeltje, pincetten, wattenstaafje, pipet en plastic doosje met spijkertjes en de veldgids "Mossen", van Klaas van Dort, Chris Buter en Paul van Wielink (I.S.B.N. 90-5011-110-6). Voordat John Hannen het woord krijgt, gaat nog even een kaart de ronde. Dit heeft alles te maken met onze waardering voor onze excursieleiders. Ook al is de paddestoelencursus afgesloten, een gekraagde aardster gaat toch nog even van hand tot hand. Als ik het paddestoelen- en mossencursusboek doorneem, kom ik tot de ontdekking dat voor de paddestoelen 10 bladzijden en 5 bijlagen en voor de mossen 26 bladzijden alsmede 6 tabellen voor het op naam brengen van het plukje mos zijn opgenomen. Een groot verschil, zou het iets te maken kunnen hebben met de soortenrijkdom, ingewikkeldheid m.b.t. vertakking, bladstand,

kleur, aflopende bladstanden, bladhoekcelgroepen, oortjes en sporenkapsels van die "kleine sierlijke plantjes die groepsgewijze en in aanzienlijke hoeveelheden bij elkaar groeiend voorkomen", mossen dus. Na afloop van deze cursus zal ik het weten. Voor de pauze (een veel te zwaar woord, want de cursisten gaan onvermoeibaar door met determineren) behandelt John de theorie, hij doet dit d.m.v. duidelijke sheets, in het tweede gedeelte komt de praktijk aan bod. Mossen worden verdeeld in bladmossen (topkapsel-, slaap- en veenmossen) en levermossen (bebladerde- en thalleuze levermossen). Als je een mos ziet met een uitgesproken stervormig uiterlijk, dan heb je niet te maken met sterretjesmos maar met een haarmos. "Haar" heeft in dit geval te maken met het behaarde huikje, het topje van het sporenkapsel. In het plastic doosje is het o.a. te vinden; een loep. Voor de herkenning van een mos is een loep (10x-20x vergroting) onmisbaar.

Sporenkapsels zijn veelvormig zoals bijvoorbeeld blokvormig (bij haarmos) of hangend (gewoon peermos), het aantal peristoomtanden kan van belang zijn net als nerf, bladstand, vertakking, kleur en plooiën en daarbij is de loep een uitstekend hulpmiddel. Twee mossen heb ik op naam weten te brengen; het groot rimpelmos en het groot laddermos. Het laatst genoemde mos herkende ik wel omdat John mij daarop heel vaak heeft gewezen, maar om via de tabellen bij dit mos uit te komen is lang niet zo eenvoudig. Mossen blijven heel lang houdbaar, ook als ze er uitgedroogd uitzien, een beetje water doet wonderen.

**De eerste buitenles
op zondag 21 november 2004,
09.00-11.30 uur.**

Op het parkeerterrein van SBB staan al wat mensen te blauwbekken van de kou. Jan is uitgerust met een plamuurmes! In een auto zit John Hannen, tijdens deze rit zit hij nog een mosje te determineren, het moet toch niet gekker worden! Maar ik zie het toch als liefde voor de

Haarmos met sporenkapsels

natuur in al zijn schoonheid. Als iedereen aanwezig is deelt Jan, zoals beloofd, zijn boekje "Soortenlijst van waargenomen paddestoelen" uit. Op een vrije vrijdag heeft hij dit boekje samengesteld, veel cursisten hebben de waargenomen paddestoelen aan hem doorgemailed c.q. toegezonden. "Het idee zat al in mijn hoofd en toen ik er eenmaal mee bezig was, was het een fluitje van een cent", aldus Jan. Het overzichtelijke en goed leesbare boekje is voorzien van prachtige foto's van Anne-Marie Bömer (let op het liggend streepje). Ongeveer 29 soorten mos heb ik genoteerd in en nabij de Turfkoelen/Laumansven. Enkele pik ik er uit. Gewoon *gaffeltandmos*; een rechtopstaand bladmos, het blad is

lancet- of lijnvormig en vooral aan de top sterk naar één kant gekromd. Een berk zit vol *geelsteeltje*, ook wel mospest genoemd, vooral te vinden aan de voet van bomen of op rotte stronken. Op het water zit een laagje ijs, een Nijlgans stelt geen prijs op onze aanwezigheid en laat zijn typische roep horen. In het water herkennen we de rozetten van de waterviolier, voor de prachtige bloeistengel moet je terugkomen in het voorjaar. Gedraaid knikmos; ik heb genoteerd "altijd op steen". Doch de geraadpleegde lectruur zegt "op allerlei substraat" en "op klei en zand, op muren, daken en bomen". Op een uit beton bestaand waterwerkje schraapt Jan met zijn plamuurmes heel wat verschillende mosjes los; o.a. muisjesmos. Altijd op steen, de bladen hebben een lange glashaar waardoor de kussens harig en zilvergrijs lijken. Op hetzelfde beton het achterlichtmos, de sporenkapsels zitten tussen de bladen verscholen, peristoomtanden zijn helder rood.

De tweede buitenles is op zondag 28 november 2004, 09.00-12.00 uur

Nu staan 19 personen op de

parkeerplaats nabij Elisabethshof in het mooie Leudal. De paddestoelencursus ligt al weer enige tijd achter ons, doch Harrie Senden toont ons een groepje paddestoeltjes met donkerbruine "dopjes" op witte steeltjes. De vraag "wat voor soort is dit" blijft in eerste instantie onbeantwoord, doch Jan geeft het antwoord; het is het begin van de gewone oesterzwam. Tussen trottoirtegels wordt met behulp van een eenvoudig doch gemakkelijk gereedschap (het plamuurmes van Jan) diverse mosjes verwijderd, zoals zilvermos en smaragdsteeltje. Tijdens deze cursus heb ik in totaal ongeveer 25 soorten mos genoteerd, enkele pik ik er uit. Gewoon **knopjesmos**, aan de top van het bebladerd stengelstuk een rond,

Mannetje van deze Wintervlinder werd in de kou ook nog ontdekt

groen "speldenknopje". Een dagkoekoeksbloem staat nog te pronken met haar rozerode kroon-bladen, de geopende bloemen geuren niet. Op een bijna dode vlier geen Judasoren, maar deze struik wordt wel gesierd met geweldig veel korstmossen en heel veel dikkopmos. Tussen groot laddermos moet wel veel eetbaars te vinden zijn, hele randen van het pad zijn waarschijnlijk door gepik van merels omgewoeld. Veel mosjes verdwijnen in plastic doosjes die van vakjes zijn voorzien of in meegebrachte enveloppen waarop dan uiteraard de naam vermeld wordt. Tussen prachtige Douglassen groeit massaal bramen, een door ons veront-ruste ree zoekt een andere ligplaats, tussen het groen valt de spiegel (de lichtkleurige haren van het achterwerk) erg op. Tussen de struikheide plukt Jan **heiklauwtjesmos**, dit mos vormt vaak losse, hoge, glimmend bleekgroene zoden. Langs het pad vinden we ook nog **bronsmos**, een algemene soort van naaldbossen. Dit mos is glanzend bronsgroen en bezit rode stengels. De prachtige, verbouwde kloosterboerderij met

bakkes en omgeven door hoge eiken straalt nu rust uit. Op een zaagvlak van een Amerikaanse eik ontdekt John de schitterende doolhofzwam, boskrekels tip-pelen over het dode bladerdek. De onderzoeksruimte van Elisabethshof staat tot onze beschik-king, onder diverse binoculaires verdwijnen stukjes mos. In één blikveld bijvoorbeeld smaragd-steeltje, peer- en zilvermos.

Onder het genot van een kopje thee/koffie wordt nog wat nagepraat over deze geslaagde cursus. John Hannen maakt voor ons nog een Mossenboekje. Jan stuurt ons naar huis met een opdracht; zoek uit welke mossen er bij je in de directe omgeving groeien, kom je er niet uit dan de mosjes meenemen naar de binnenles op 14-01-2005. We zullen dan weer gebruik maken van een microscoop waarmee we dan o.a. de cellenstructuur goed kunnen waarnemen. Ans Homburg biedt namens de cursisten de beide cursusleiders een boekenbon aan voor hun vele werk waardoor deze cursus een groot succes is geworden. Een warm applaus bevestigt dit en maakt tevens een einde aan deze gecombineerde cursus.

De binnenles op 14 januari 2005 in de basisschool de Triangel

Negentien personen willen nog even genieten van deze laatste cursusdag. De vaag van Jan om mosjes mee te nemen was niet voor dovemansoren bestemd. Thuis heb ik van veldkeien een plukje mos en uit een richel tussen stoeptegels een moskussentje gestoken, van één heb ik wel een idee wat het zou kunnen zijn. Diverse personen hebben in houten kistjes of andere opbergdozen een compleet landschap van mossen tentoongesteld. In één woord schitterend. Op een paar tafeltjes zijn microscopen waaronder enkele binoculaires opgesteld. Jan heet iedereen welkom en deelt tevens mede dat John Hannen i.v.m. trieste familieomstandigheden vanavond niet aanwezig zal zijn. Jan deelt het door John Hannen samengestelde Mossenboekje uit. De auteurs van zowel het Paddestoelenboekje (de heer Jan Hermans) als het Mossenboekje (de heer John Hannen) hebben vergeten hun naam aan hun product te geven. Maar mensen het gaat om de inhoud en die mag er wezen. Op een tafeltje staat een doosje "Objectträger", 76 x 26 mm x 3 x

1, geputzt, made in Western-Germany (Menzelglaser). "Voor het maken van een preparaat dient men secuur te werk te gaan", aldus Jan. Op het langwerpige glasplaatje depo-neert men met een pipet een waterdruppel, de druppel niet laten uitvloeien, het moet er uit-zien als een bolle meniscus. Een deel van bijvoorbeeld een blaadje in de waterdruppel steken, het kleine, vierkante glaasje tegen de waterdruppel plaatsen en loslaten. Het preparaat onder de microscoop leggen en loerend genieten. Omdat Jan vanavond de enige is die kennis van (mos)zaken heeft, wordt iedere keer zijn naam geroepen. In enveloppen worden gedetermineerde mossen gestopt, op de enveloppe komt de soortnaam te staan. Maar bij twijfel wordt wel even een beroep gedaan op de kennis van Jan. "Je zit er heel dicht bij", of "in de tabel heb je een belangrijk element over het hoofd gezien", slechts enkele reacties die Jan zijn cursisten mededeelt. De sfeer, het enthousiasme en de bereidheid elkaar te helpen is op alle cursusdagen geweldig geweest. Uiteraard wordt er ook gelachen, maar deze lach (niet het boekje dat vroeger veel stof

deed opwaaien) van Jan springt er bovenuit. Een cursiste laat Jan een mosje zien, via de tabellen komt ze er niet uit. "Determineer maar verder, aan het eind van de avond geef ik wel uitsluitsel", aldus Jan met een stralend gezicht.

Het mosje dat ik van de veldkeien heb gestoken is dikkopmos. Via de algemene tabel dient bepaald te worden tot welke groep een mos hoort en na 19 stappen en met goede hulp blijkt het andere mosje purpersteeltje te zijn. Het blijkt helemaal geen moeilijke soort te zijn, maar het is wel zaak de betekenis van de termen/benamingen als "gevorkt", "stempelvilt", "uittredende nerf", "broedlichamen", "blad meer dan 5 maal zo lang als breed" en "broedzakjes", eigen te maken. Dat het makkelijk is hoor je mij niet zeggen.

Van de binoculaires wordt dankbaar gebruik gemaakt. Een minuscuul blaadje van veenmos kan zo prachtig bekeken worden, schitterend de raatvormige lijnen in de cellenstructuur. Of de broedbekertjes op het halve maantjesmos, of het "gelaagde landschap" van een korstmos op een takje. Je moet het gewoon gezien hebben, dan weet je pas

waarover ik het heb.

Het mosje waarover Jan zo hartelijk moest lachen is liggende vetmuur, behorend tot de anjerfamilie. Doordat het vaak in kussens te vinden is tussen voegen van wegen en trottoirs, waar ook mossoorten goed gedijen, is het niet zo vreemd dat dit plantje voor de nodige hilariteit heeft gezorgd. Mensen, dat maakt zo'n cursus juist zo leuk. Dit verslag is o.a. bedoeld voor die mensen die helaas niet aan deze cursus hebben kunnen deelnemen, ik raad hen aan tijdig te reageren wanneer dit jaar deze cursus weer wordt aangekondigd, het is echt de moeite waard.

GROEVE 'T ROOTH

door Leo Koster

Deze groeve is genoemd naar het gehucht 't Rooth op het Plateau van Margraten waar eens ongeveer 200 bewoners leefden in 32 woningen en boerderijen die hoofdzakelijk aan één straat lagen. Sinds 1938 wordt hier al kalksteen gewonnen, eerst door de **Nederlandse Kalk en Mergel Industrie** (Nekami), toen door Ankersmit Maalbedrijven BV en nu door Ankerpoort NV. Deze groeve is niet alleen in Nederland bekend om zijn zeldzame planten en diersoorten. Onze landschapsvereniging "De Kringloop" heeft dit gebied opgenomen in het jaarprogramma met de restrictie dat de excursie alleen voor leden toegankelijk is. In *Observatie*, jaargang 32 nummer 3 is een duidelijk en fraai artikel opgenomen van de hand van John Hannen over het te bezoeken gebied. Op zaterdag 11 juni 2005 vertrekken om 09.00 uur diverse auto's van de Nieuwe markt te Linne. Onze voorzitter de heer Jan Hermans is niet erg optimistisch, want bij de voor-

wandeling een week geleden lagen diverse poeltjes er uitgedroogd bij, de kans om een geelbuikvuurpad te zien te krijgen schat Jan bijzonder laag in. Tussen de middenbermbeveiling op de autoweg groeit massaal de dodelijk giftig te boek staande gevlekte scheerling, de stengel is hol en vooral aan de voet purperbruin gevlekt. Ruim een half uur later rijden we Bemelen binnen, onder aan de kerk en bij een oude, houten waterput en een meiboom wordt even stilgehouden. Enkele andere "kringlopers" voegen zich bij ons. We rijden via St Antoniusbank een "eigen weg" in en negeren een verbodsbord voor auto's. Ver voor de ingang van de groeve staan al auto's uit verschillende Europese landen geparkeerd in de groene berm. Vaak zijn ze niet meer aanwezig, maar mensen, hier staan koeien in de wei! We wandelen langs de gerestaureerde kalkbranderij "De Valk". In 1933 werd deze kalkoven met twee ovens als

De gerestaureerde kalkbrandovens

werkverschaffingsproject gebouwd, in 1963 werd ze gesloten en raakte ze steeds verder in verval. In 2003 werd gestart met een grondige restauratie, na de grote opknabbeurt werd de kalkoven overgedragen aan de Stichting het Limburgs Landschap. Het branden van kalk uit mergel voor bemesting vond in dergelijke ovens plaats, dit "mergelen" is al meer dan 4000 jaar oud en werd hier door de Romeinen ingevoerd. Altijd groene en bolvormige maretakken versieren de top van een populier, deze halfparasiet is tweehuizig en behoort tot de vogellijmfamilie. Tegen een glooiing staan 10 cm lange stengeltjes waarop groene bessen groeien, het zijn de vruchten van de uitgebloeiende gevlekte aronskelk. Ondertussen

staan we voor het kantoorgebouwtje waar iedereen die de groeve bezoekt verplicht is zich te melden. Al veel verteld maar nu begint toch eigenlijk de excursie. Vanwege de grote opkomst wordt de groep in tweeën gedeeld, ik ga met John Hannen mee. Rechts een zicht op de rechte kalksteenwanden waarin duidelijk sporen te zien zijn van hak- en zaagwerk. Hele blokken kalksteen zijn op die wijze verwijderd en schitteren misschien nu wel ergens als bouwwerk in ons prachtige Limburgse land. De groene specht "lacht" ons toe, de holenduif doet het koerend. Enkele wijngaardslakken worden wat van dichterbij bekeken, groeiringen op het huisje zijn duidelijk aanwezig. John wijst ons op een bergiep of ruwe iep die aangetast is door de iepenziekte. Deze ziekte wordt veroorzaakt door een schimmel die op haar beurt weer overgebracht wordt door de

De wijngaardslak

iepespintkever. De schimmel groeit in de houtvaten en verstopt ze

van watertoevoer wordt afgesneden en afsterft. Links in een ondiepe poel groeit massaal lidsteng met zijn rechtopstaande stengels en de waterbies. De bladeren van de zeldzame lidsteng zitten in dicht opeenstaande kransen. Het water waarin lidsteng groeit is kraakhelder, daarom zie ik ook een padje. Is dit al een geelbuikvuurpad? In andere kleine poeltjes kruipen of zwemmen salamanders. Uitgebloeide, bruinkleurige kaardenbollen maar ook jonge exemplaren staan in de berm. Het prachtige penningkruid met haar gele bloemen versiert de rand van een poeltje. In de buurt van stenen gebouwen liggen gezaagde houtblokken. De kinderen van John hebben het niet van een vreemde, want onder één van die houtblokken vindt John het vrouwtje van de kamsalamander, is dat nou echt iets vrouwelijk; de nageltjes zijn zelfs geel "gelakt". Geweldig veel boogschutters lopen hier door de groeve, ze nemen het niet zo nouw. Ver van het pad wordt een schietschijf geplaatst en met veel precisie wordt daarop geschoten. Uit een tent klinkt luide muziek, er

wordt volop gegrild en gedronken, een plaswagen van de Natuuristenvereniging De Maasplassen is aanwezig

Fossiele haaientang

zodat niemand met een volle blaas hoeft te schieten. Maar dergelijk (wan)toestanden had ik in dit 45 hectare omvattende en beschermde natuurgebied niet verwacht, onbegrijpelijk dat de beheerders hiervoor toestemming hebben gegeven. We staan even stil bij een geologisch monument, op platte plateaus voorzien van nummers zijn namelijk gesteenteblokken opgesteld. De pitbull van het torrenrijk wordt gevangen, het is de groene zandloopkever. Voor de bloei van de wilde marjolein zijn we nog te vroeg. Maasraket hebben we onlangs ook nog eens gezien, maar hier staat ze ook massaal, te herkennen aan de korte, schroefvormig gedraaide hauwen.(kriskras om de stengel). Dan wijst John ons op een super zeldzaam plantje; stinkend streepzaad. Het verspreidt een amandelachtige geur, de niet bloeiende knoppen laten hun

hoofdjes hangen. De bloemen zijn citroengeel, de buitenste zijn aan de onderkant roodachtig. Op het dak van een klein gebouw gaat de grote gele kwikstaart zitten, een zwarte roodstaart houdt zich er ook op. John denkt dat hier ook de pijlscheefkelk groeit. Diverse volwassenen maar ook kinderen hanteren hamer, pikhouweel en beitels om de kalksteen te bewerken. Het zweet stroomt in straaltjes van hun gezicht en een ieder is op zoek naar fossielen, vandaar dat ook overal kartonnen dozen staan voor het meenemen van de "versteende" skeletten uit de Krijtperiode. Je kunt je niet voorstellen dat zich hier een ondiepe tropische zee bevond met een overvloed aan leven gelet op de gigantische hoeveelheid kalksteen. Tussen de stenige bodem en de vegetatie bevinden zich veel kleine, witkleurige slakjes, het is de *Helicella Itala*. Verwilderde geiten doen zich boven ons te goed aan het malse groen. Op een stengel van wilde peen ontdekt John de rups van de koninginpage. Een geelgors zingt de Vijfde van Beethoven. Huiszwaluwen vliegen over het water onder ons in de vallei. John laat wat van zijn

fossielen zien die hij in de loop der jaren o.a. hier verzameld heeft; tand van een saurus, haaiantandjes, oestertjes, spiraalslakjes, muntjes (mosdiertjes), sterretjes, de doosjes waarin een en ander ligt opgeborgen is door John foutief gedateerd want de jaren 2009 en 2011 moeten nog komen. John wijst ons op het profiel van de diverse steenlagen in de groeve, hij noemt daarbij namen van enkel horizonten zoals Horizont van St. Pieter, Horizont van Caster en Kanne. De verschillende lagen en de namen van de horizonten zijn terug te vinden in een foldertje dat ik gekregen heb bij het informatiecentrum. De andere groep onder leiding van Jan Hermans zakt via de bovenzijde van de groeve naar beneden. Jan raadt ons aan niet zijn route te nemen omdat kruisboogschutters een deel van de groeve opeisen. John wijst ons op beklieerd grijs havikskruid dat erg behaard is. Als we in de vallei de excursie willen voortzetten komen we in het schootsveld terecht van de boogschutters. Gezamenlijk lopen we terug naar de uitgang.
Doch nu eerst het verslag dat

opgetekend is door Antoinette van Oosten, zij liep namelijk mee met de heer Jan Hermans.

Ik volg Jan die met zijn groep naar rechts loopt. Hij neemt de route langs de bovenrand van de groeve. Meteen zien we al een poel die gegraven is voor de geelbuikvuurpad, maar helaas helemaal drooggefallen. Talloze poelsslakken liggen er te verdrogen. Achter de poel gaat de wand steil omhoog. We kunnen mooi de opbouw zien: de deklaag bestaat uit löss, daaronder het boven-krijt, het Maastrichtien. Soms vind je in kalksteen lagen vuursteen, maar op deze plek is dat niet het geval. Onderaan de wand is veel löss terecht gekomen waarin brandnetels en bramen gedijen. Langs het pad bloeit klein springzaad. Jan wijst ons erop dat de bladeren van het jonge plantje van look zonder look veel ronder zijn dan die van de volwassen planten. Een zanglijster is zeer nadrukkelijk aanwezig en ook een roodborst laat zijn gevarieerde liedje horen. Dolle kervel staat hier volop met zijn witte schermen, die wat platter en meer open zijn dan de schermen van fluitenkruid. Het blad van de bosandoorn lijkt op

dat van de brandnetel, maar nu beiden bloeien is vergissing uitgesloten.

Ook het heksenkruid laat zijn prachtige tengere bloemsteel zien. De boom die hier het meeste voorkomt is de robinia pseudo-accacia, een enkele nog met heerlijk geurende bloemtrossen.

Veel bomen en struiken zijn behangen met de lianen van de bosrank. Bloedzuring is te herkennen aan zijn langwerpige spitse bladeren. Een kleine sprinkhaan springt weg, maar niet zonder dat Jan hem gezien en benoemd heeft als bramensprinkhaan. Een auto heeft in het pad diepe sporen gevormd waarin regenwater is blijven staan. In dat water worden larven ontdekt van de geelbuikvuurpad. De zwarte punten in hun staart zijn het determinatiekenmerk. Jan vraagt Luuk Daamen, een beheermedewerker van het Limburgs Landschap die met ons mee wandelt, om deze vondst vooral door te geven. Als het nodig is moet er water toegevoegd worden: hier moeten we zuinig op zijn! Van de pad zelf nog steeds geen spoor. Terwijl iedereen in het water staat te

Wapenvlieg

turen zie ik tussen de bladeren een eng insect: geel met zwart betekent gevaar voor mij. Jan is helemaal enthousiast. Ik heb een wapenvlieg ontdekt. Jan laat zien dat hij weliswaar lijkt op een wesp, maar een veel breder achterwerk heeft en prachtige geknikte sprietten. Tegen de stammen van verschillende bomen hebben wijngaardslakken zich vastgeplakt. In de hand blijken ze meer gewicht te hebben dan ik zou verwachten. Langs het pad zijn verschillende poelen gegraven, maar de voorkeur van de geelbuikvuurpad ligt niet bij deze poelen maar bij de karrensporen gevuld met een laagje water. De poelen zitten vol bloeiend smalbladige waterpest; het bloemetje is heel klein en staat op een lange steel. In onze streek komen alleen vrouwelijke

planten voor, ze vermeerderen zich vegetatief. Er vliegen hier blauwe juffers rond: azuurwaterjuffers, ze lijken op watersnuffels maar zijn te onderscheiden door een u-vormige vlek op het tweede segment van het abdomen.

In dit kalkrijke gebied vinden we veel wilde marjolein. Niet bloeiende planten hebben voor mij een nog hogere moeilijkheidsgraad om ze op naam te brengen. Zo komen we agrimonie tegen, het samengestelde blad is afgebroken geveerd: afwisselend grote en kleine blaadjes (moerrasspirea heeft dat ook); grote kaardenbol met zijn scherpe kam op de nerf van het blad en donderkruid, een vrij zeldzame composiet.

Icarusblauwtjes zijn zich aan het opwarmen en kunnen in alle rust op de foto worden gezet. De bovenkant van de vleugels van dit vlindertje is paarsblauw, kenmerkend is dat het aan de onderkant bij de vleugelbasis in een wit cirkelvormige plek drie zwarte puntjes heeft, de belangrijkste waardplant is rolklaver. Wilde geiten scharrelen tussen de bomen hun kostje bij elkaar. Ze zijn ooit door de

omheining heengebroken en het bevat hen hier wel. We lopen rustig te genieten van alles wat we tegenkomen tot we een groepje mensen treffen die niet blij met ons zijn. 'Weten we wel hoe gevaarlijk het is om hier te lopen, het is toch afgezet'. Het zijn enkele van de 300 handboogschutters die hier vandaag hun vertier zoeken, met schiet-schijven verspreid over de hele groeve, een tent met harde muziek en barbecue! Ieder geniet op eigen wijze, maar samen is dit geen goede combinatie. We lopen door en krijgen een mooi uitzicht over de groeve. Jan waarschuwt ons niet te dicht langs de kant te lopen, want dan kunnen we wel eens erg snel beneden belanden. Via het pad dalen we af en treffen John met zijn groep. Het is voor hun erg jammer dat zij vanwege de schutters niet bovenlangs terug kunnen lopen. Nick laat ons in zijn telescoop mooi een zwarte roodstaart zien, hij is echt gitzwart! Jan wil ons hier een aantal specifieke planten voor dit biotoop laten zien. Zo bloeit hier (ver van de Maas) Maasraket met zijn om de stengel heen kronkelende houwen (vruchtdozen). Jonge vlinderstruiken, hier smalbladig en talrijk,

zijn nog geen 10 centimeter hoog. En wat zou dit zijn: een plant met knikkende bloemknoppen, een gele bloem en bladeren die ruiken naar jodium? Niemand kan het goede antwoord geven. Stinkend streepzaad is zijn naam. Jan laat zien hoe we eekhoorngras kunnen determineren, maar dat lukt me niet. Hij speurt naar andere bijzondere planten: grijs havikskruid, verwant aan het muizen-oortje maar met dun blad in het rozet en een ijle bijna bladloze stengel; en driedistel, waarvan alleen kleine rozetten te zien zijn. Knikkende distel begint te bloeien evenals madelief fijnstraal (ofwel zomerfijnstraal), waarvan de bloemetjes op madeliefjes lijken. We komen steeds heideslakjes tegen, een plat slakje dat alleen in kalksteengroeves voorkomt. Zand- en levendbarende hagedissen vinden in de groeve te weinig beschutting, daar hoeven we dus niet naar uit te kijken. Wilde reseda staat in volle bloei, verder op zien we ook nog de erop lijkende maar grotere wouw. Jan vangt in het water de zeer slanke vijverloper, een oppervlaktewants en een waterschorpioen, die ademhaalt door zijn lange adembuis die achter uit

zijn lichaam steekt. In het water groeit lidsteng en we zien de bladeren van fonteinkruid, aan de kant kleinbloemige bastaard-wederik en een bloeiende gevlekte orchis. Een oprolpisse-bed is een nieuwe soort voor mij.

Het verslag van het laatste deel van de excursie heb ik samengevoegd met dat van Antoinette.

IJle dravik, witte munt, boskortsteel en bosschaduwgras, ze krijgen onze aandacht, maar misschien wel te kort. Aan de kant van het pad liggen blokken hout. Ze worden stuk voor stuk gekeerd. Dit levert twee kleine vliegende herten op en een kleine watersalamander. En dan ontdekt Leo in een poeltje het dier waar het ons deze excursie toch om te doen was: een volwassen geelbuikvuurpad! Hij wordt eruit gevist en van alle kanten bewonderd, vooral zijn gele gevlekte buik natuurlijk. Dit padje is bruin grijs van kleur en heeft een wrattige bovenkant. De pupil is hartvormig. Overwintering vindt meestal plaats op het land. Er worden nog enkele exemplaren

Geelbuikvuurpad

van dit zeer zeldzame amfibie waargenomen. Er zijn verschillende goede zoekers in de groep. Een kamsalamander (man) wordt aangedragen. Het is onze grootste watersalamander, heeft een donkere zwartachtige bovenzijde en de flanken zijn bezaaid met talloze witte vlekjes, de buik is helder geeloranje en voorzien van grote zwarte vlekken. De mannetjes dragen in de paringsperiode een hoge sterk gekartelde rugzoom, daaraan hebben ze hun naam te danken. En of het nog niet genoeg is; ook nog een vroedmeesterpad van vorig jaar. Typisch voor deze pad is het feit dat het mannetje het eisnoer om zijn achterpoten windt en enkele weken met zich meedraagt, hij gaat regelmatig naar het water om de eieren vochtig te houden. Het geluid van de schitterende appelvink komt in mijn aantekeningenboekje. In de expositieruimte bij de ingang, dat als museum is ingericht, vertellen Jan en John nog iets over het ontstaan van de groeve. Voorzien van diverse foldertjes verlaten we groeve 't Rooth. Met de belofte dat we een keer terugkeren om fossielen te zoeken in de mergel, sluit onze voorzitter deze fantastische excursie af. ◆

EXCURSIE NAAR DE SWALM OP ZONDAG 25 SEPTEMBER

door Jan Hermans

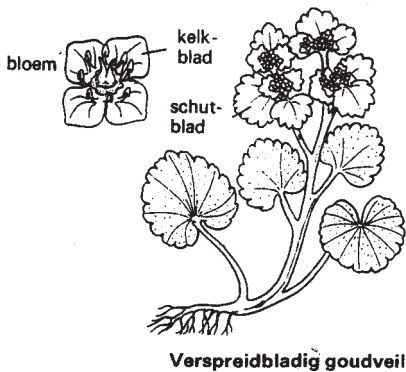
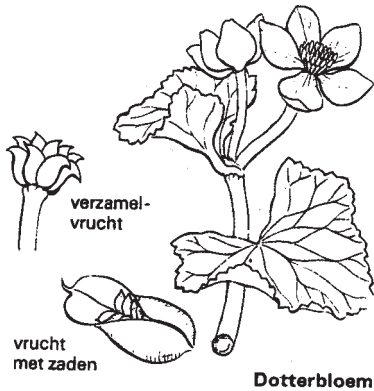
Op **zondagmiddag 25 september** organiseert Landschapsvereniging De Kringloop een excursie naar de benedenloop van de Swalm. De excursie start om **14.00 uur vanaf de parkeer/picknickplaats in Asselt-Wieler**. Vanuit Asselt rijdt U vanaf de kerk rechtdoor, bij het wegkruis rechtsaf, de Broekweg volgend, aan het einde van de Broekweg, waar de splitsing is naar Wieler vindt U de parkeerplaats.

Het landschap in de benedenloop van de Swalm wordt gevormd door min of meer parallel lopende rivierterrassen, die zijn ontstaan uit de Rijn- en Maasafzettingen. De Swalm heeft zich als meanderende beek loodrecht in dit terrassenlandschap een diep en steil beekdal uitgesleten. Het beekdal van de Swalm kent steilranden die variëren van één tot vijf meter hoog. Het gebied dat we bezoeken ligt ten westen van het dorp

Swalmen. Hier liggen ook vele recente afzettingen van de Maas en de lege, vaak verlande oude meanders bestaan uit zand of kleiig zandhoudende afzettingen.

Landschap en vegetatie

In het voorjaar zijn de elzenbroekbossen en vochtige hooilanden langs de Swalm het meest opvallend. De broekbossen vallen dan vooral op door de diverse voorjaarsplanten. De structuur van deze elzenbroekbossen is vrij eenvoudig. De boomlaag bestaat voornamelijk uit Zwarte els. Op veel plaatsen langs de steilranden worden de elzenbroekbossen gevoed met ijzerrijke kwel. Belangrijke en opvallende planten in deze bossen zijn Dotterbloem, Bittere veldkers en Bosanemoon. Ook komen er diverse zeggen voor. Op een aantal plaatsen in de elzenbroekbossen overheerst de Moeraszegge, meestal op de

omzetting in landbouwgrond zijn de droge graslanden verdwenen. Op enkele plekjes vindt men soms nog planten die herinneren aan de eertijds bloemrijke graslanden.

Tijdens deze tocht zullen we vooral aandacht besteden aan de relatie tussen vegetatie en landschap.

Neem verrekijker en plantengids mee. De excursie duurt ongeveer twee uur. Tot zondag 25 september.

natste en laagste plekken. In deze bossen vindt men eveneens talrijke broedvogels: diverse mezen en spechten, Roodborst, Zwartkop en Winterkoning. In het benedenstroomse deel langs Wieler liggen de dotterbloem-hooilanden. Deze hooilanden danken hun ontstaan aan het kappen van elzenbroek. Van de droge graslanden langs de Swalm en de Maas is nauwelijks nog iets over. Door bemesting en

PADDESTOELEN-EXCURSIE NAAR LANDGOED BEIJLSHOF TE BAEXEM

door J. Hannen

Zondagmiddag 30 oktober houden we weer een paddestoelenexcursie in een gebied waar we met onze vereniging nog nooit zijn geweest: Landgoed Beijlshof te Baexem. We zullen ons om **14.00 uur verzamelen bij het info-bord van het Limburgs Landschap langs de Schoorweg**. Deze is te bereiken door vanuit Horn langs het sanatorium te rijden richting Heythuysen en dan de eerste weg na de spoorwegovergang links te nemen, zie de P op de kaart.

Langs de weg van Horn naar Heythuysen ligt net na de spoorweg het landgoed Beijlshof, 93 ha. De Hoeve Beijlshof wordt omgeven door bos, wei- en bouwlanden en doorsneden door twee beken, de Reydtbeek en de Tungelroyse beek. Het Limburgs Landschap is grotendeels eigenaar van dit gebied en draagt zorg dat het landgoedkarakter ook voor de toekomst behouden blijft. De Beijlshof vormt een belangrijke schakel in een rij

natuurgebieden die in Midden-Limburg ligt. Via de Groote Bedelaar en Exaten, is een vrijwel aaneengesloten natuurgebied tot het Leudal aanwezig.

Daar het gebied zeer gevarieerd is hebben we een grote kans op vele verschillende paddestoelen. Een goede paddestoelengids en een spiegelkje zijn handig om bij u te hebben. Ook stevige wandelschoenen of laarzen zijn zeker aan te bevelen.

Hier volgen enkele wetens-

waardigheden over deze interessante groep:

- Het grootst levende organisme ter wereld is een paddestoel. In een woud in Corvallis in de Amerikaanse staat Oregon is een ongeveer 880 hectare grote, onder de grond groeiende zwam ontdekt. Aangenomen wordt dat de zwam het grootste levende organisme ter wereld is. De gelokaliseerde zwam behoort tot de soort *Armillaria Ostoyae* en is volgens de ontdekkers ongeveer 2.400 jaar oud. Het nu gevonden exemplaar is 280 hectare groter dan de in 1992 gevonden paddestoel in de staat Washington, die tot nu toe recordhouder was.
- De grootste paddestoel die ooit was gevonden, was een exemplaar van de Grote stuifzwam (*Lycoperdon gigantea*). Deze had een diameter van 157 cm en een hoogte van 45,5 cm. Dit exemplaar werd in 1971 gevonden in Mellor in Engeland. Een platter exemplaar met een diameter van 162,5 cm werd in 1877 gemeld in de staat New

York. De grootste houtzwam was een exemplaar van de *Oxyporus (Fomes) nobilissimus* met een formaat van 142 bij 94 cm en een gewicht van 136 kg. Deze werd in 1946 gevonden in de staat Washington.

- De giftigste paddestoel ter wereld is de Groene knolamaniet (*Amanita phalloides*). Deze komt ook in ons land voor. Hij is dodelijk giftig en vertoont overeenkomsten met sommige eetbare soorten.
- Het meest geneeskrachtige schimmelproduct is Penicilline. Dit is gemaakt van de schimmel *Penicillium notatum* en wordt gebruikt om bacteriële infecties te bestrijden.
- De meeste slachtoffers zijn gemaakt door Moederkoren (*Claviceps purpurea*). Dit is een gevaarlijke schimmel die op

---

grassen kan voorkomen, dus ook op landbouwgewassen zoals rogge. De zaadkorrels worden door de schimmel veranderd in harde zwartbruine of violette, banaanvormige lichaampjes. Als deze korrels in het graan komen, dan kunnen zij het meel vergiftigen. Men kon er gangreen van krijgen, dat leidde tot het afsterven van ledematen. Ook kon het zijn dat men ervan ging

hallucineren. Dat kon zich soms tot massa-hysterie ontwikkelen. In de Middeleeuwen, en ook later, zijn er vele duizenden mensen aan overleden. De ziekte werd ergotisme, maar ook kriebelziekte, brandende ziekte of Anthoniusvuur genoemd.

Tot ziens namens uw gidsen Jan Hermans en John Hannen.